

Γκὺ ντὲ Μωπασάν

Η ΔΙΑΘΗΚΗ*

Στὸν Paul Hervieu

Τὸν γνῶριζα τὸν ψηλὸ ἐκεῖνο νέο ποὺ ὀνομαζόταν Ρενὲ ντὲ Μπουρνεβάλ. Ἦταν φιλικὸς στὶς συναναστροφές του, ἂν καὶ λίγο θλιμμένος· ἔμοιαζε νὰ μὴν τὸν ἐνδιαφέρει τίποτα καὶ ἦταν ἐξαιρετικὰ σκεπτικιστῆς, μ' ἓναν κατηγορηματικὸ καὶ δηκτικὸ σκεπτικισμό, καὶ κυρίως ἱκανὸς νὰ ξεμπροστιάζει μὲ μία του λέξη τὶς σαλονίστικες ὑποκρισίες. Συχνὰ ἐπαναλάμβανε: «Δὲν ὑπάρχουν ἔντιμοι ἄνθρωποι· ἢ τουλάχιστον ὑπάρχουν μόνο συγκριτικὰ μὲ τοὺς παλιανθρώπους».

Εἶχε δύο ἀδελφούς, τοὺς κυρίους Ντὲ Κουρσίλ, τοὺς ὁποίους δὲν ἔβλεπε καθόλου. Νόμιζα πὼς προερχόταν ἀπὸ ἄλλο γάμο τῆς μητέρας του, ἀφοῦ τ' ἀδέλφια του εἶχαν διαφορετικὸ ἐπώνυμο. Πολλές φορές μοῦ εἶχαν πει πὼς εἶχε συμβεῖ μία παράξενη ἱστορία στὴν οἰκογένειά του, χωρὶς ὥστόσο νὰ μὲ πληροφορήσουν περισσότερο.

Ἐπειδὴ τὸν νέο αὐτὸν τὸν ἔβρισκα ἐντελῶς τῆς ἀρεσκείας μου, συνδεθήκαμε σύντομα. Ἐνα βράδυ ποὺ δειπνήσαμε τετατὲτ στὸ σπίτι του, τὸν ρώτησα τυχαῖα: «Εἶστε ἀπὸ τὸν πρῶτο ἢ ἀπὸ τὸν δεῦτερο γάμο τῆς ἀξιότιμης μητέρας σας;» Τὸν εἶδα νὰ χλωμιάζει κάπως καὶ ἔπειτα νὰ κοκκινίζει καὶ νὰ παραμένει γιὰ λίγο ἀμίλητος, ἐμφανῶς ἀμήχανος. Ὑστερα χαμογέλασε μὲ τὸν χαρακτηριστικὰ μελαγχολικὸ καὶ γλυκὸ τρόπο του καὶ εἶπε: «Ἀγαπητέ μου φίλε, ἂν δὲν βαριέστε διόλου, θὰ σᾶς δώσω πολὺ περίεργες λεπτομέρειες γιὰ τὴν καταγωγή μου. Ξέρω πὼς εἶστε ἔξυπνος ἄνθρωπος καὶ γι' αὐτὸ δὲν φοβᾶμαι μήπως πληγεῖ ἡ φιλία σας γιὰ μένα· ἂν τυχὸν ὅμως καὶ πληγωνόταν ἀπ' αὐτές, δὲν θὰ ἴθελα νὰ σᾶς συγκαταλέγω στοὺς φίλους μου».

~~~

Ἡ μητέρα μου, ἡ κυρία Ντὲ Κουρσίλ, ἦταν μία ταλαίπωρη, ντροπαλή, μικροκαμωμένη γυναίκα, ποὺ τὴν εἶχε πάρει ὁ ἄντρας της γιὰ τὴν περιουσία της. Ὀλόκληρη ἡ ζωὴ της ὑπῆρξε μαρτυρικὴ. Ἐχοντας ψυχὴ ἀγαπησιάρικη, φοβισμένη καὶ λεπτή, ὑπέστη τὴν κακομεταχείριση ἐκείνου ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ πατέρας μου, ἐνὸς ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἀγροίκους ποὺ ὀνομάζονται ἀρχοντοχωριάτες. Στὸ τέλος τοῦ πρώτου κιόλας μήνα τοῦ γάμου τους, εἶχε προλάβει νὰ τὰ φτιάξει μὲ μιὰ ὑπηρέτρια. Ἐξάλλου εἶχε κάνει ἐρωμένες του τὶς γυναῖκες καὶ τὶς κόρες τῶν σέμπρων του. Τοῦτο δὲν τὸν ἐμπόδισε βέβαια ν' ἀποκτήσει δύο παιδιὰ μὲ τὴν γυναίκα του· θὰ ἴπρεπε νὰ λογαριάζονται τρία ἂν συμπεριλαμβανόμουν σὲ αὐτά. Ἡ μητέρα μου δὲν μιλοῦσε ποτέ· ζοῦσε σ' ἐκεῖνο τὸ πάντοτε θορυβῶδες σπίτι σὰν τὰ ποντικᾶκια ποὺ τρυπῶνουν κάτω ἀπὸ τὰ ἔπιπλα. Σβησμένη, ἀνύπαρκτη, τρεμάμενη, κοίταζε τοὺς ἀνθρώπους μὲ τ' ἀνήσυχα καὶ φωτεινά, ἀεικίνητα μάτια της, τὰ μάτια ἐνὸς κατατρομαγμένου πλάσματος, ποὺ ὁ φόβος δὲν τὸ ἐγκαταλείπει ποτέ. Κι ὅμως ἦταν ὁμορφη, πάρα πολὺ ὁμορφη, κατάξανθη, μὲ μιὰ σταχτιά καὶ διακριτικὴ ἀπόχρωση τοῦ ξανθοῦ, θαρρεῖς καὶ τὰ μαλλιά της εἶχαν ἀποχρωματιστεῖ ἀπὸ τοὺς ἀδιάκοπους φόβους της.

Μεταξὺ τῶν φίλων τοῦ κυρίου Ντὲ Κουρσίλ ποὺ ἔρχονταν συχνὰ πυκνὰ στὸν πύργο, ἦταν κι ἓνας χῆρος, ἀπόμαχος ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ· ἦταν ἓνας ἄντρας ποὺ ἐνέπνεε φόβο, τρυφερὸς καὶ συνάμα βίαιος, ἱκανὸς γιὰ τὶς πιὸ δραστικὲς ἀποφάσεις, ὁ κύριος Ντὲ Μπουρνεβάλ, τοῦ ὁποίου φέρω τὸ ὄνομα· ἓνας μεγάλος, λεπτὸς λεβεντάνθρωπος μὲ μαῦρες μουστάκες. Τοῦ μοιάζω πολὺ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦταν πολὺ διαβασμένος καὶ δὲν σκεφτόταν διόλου ὅπως οἱ ἄλλοι τῆς τάξης του. Ἡ προγιαγιά του εἶχε χρηματίσει φίλη τοῦ Ζὰν-Ζὰκ Ρουσσώ, καὶ θὰ ἴλεγε πὼς εἶχε κληρονομήσει κάτι ἀπὸ ἐκείνη τὴ σχέση τῆς προγόνου του. Ἦξερε ἀπέξω τὸ *Κοινωνικὸ Συμβόλαιο*, τὴ *Νέα Ἐλοῖζα* καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ φιλοσοφικῆς χροιάς βιβλία ποὺ προετοίμασαν κατὰ πολὺ τὴ μετέπειτα ἀναστάτωση ποὺ ἐπῆλθε στὰ παλαιὰ μας ἦθη, τὶς προκαταλήψεις μας, τοὺς ἀπληροφόρητους νόμους μας καὶ τὴ βλακώδη ἠθική μας.

Ἐρωτεύτηκε, ὡς φαίνεται, τὴ μητέρα μου, ποὺ τὸν ἐρωτεύτηκε κι αὐτή. Ἡ σχέση τους παρέμεινε τόσο καλὰ κρυφὴ ποὺ κανεὶς δὲν τὴν ὑποψιάστηκε. Ἡ καημένη ἢ γυναικία, παρατημένη καὶ λυπημένη καθὼς ἦταν, δέθηκε ἀπελπισμένα μαζί του καὶ ἐνστερνίστηκε στὴ συμπεριφορὰ τῆς ὅλους τοὺς τρόπους σκέψης ἐκείνου, ὅλες τὶς θεωρίες του περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν συναισθημάτων, τὴν τόλμη του γιὰ τὸν ἐλεύθερο ἔρωτα. Καθὼς ὅμως ἦταν τόσο φοβισμένη ποὺ δὲν τολμοῦσε ποτὲ νὰ μιλήσει μεγάλωφωνα, ὅλ' αὐτὰ ἀπωθήθηκαν, συμπυκνώθηκαν καὶ συμπιέστηκαν στὴν καρδιά τῆς ποὺ δὲν ἀνοίχτηκε ποτέ.

Οἱ δύο ἀδελφοί μου ἦταν σκληροὶ μαζί τῆς, ὅπως κι ὁ πατέρας τους, δὲν τὴ χάριδευσαν ποτὲ καί, συνηθισμένοι καθὼς ἦταν νὰ τὴ βλέπουν νὰ εἶναι ἀνύπαρκτη μὲς στὸ σπίτι, τὴ μεταχειρίζονταν κάπως σὰν ὑπηρετρία.

Ἦμουν ὁ μόνος ἀπὸ τοὺς γιούς τῆς ποὺ τὴν ἀγάπησε ἀληθινὰ καὶ ποὺ τὸν ἀγάπησε κι ἐκείνη.

Ὅταν πέθανε ἡ μητέρα μου, ἦμουν δεκαοκτὼ χρονῶν. Ὅφειλω ἐδῶ νὰ προσθέσω γιὰ νὰ κατανοήσετε ὅ,τι θὰ ἐπακολουθήσει πὼς ὁ ἄντρας τῆς εἶχε τὴ νομικὴ ὑποστήριξη ἑνὸς νομικοῦ συμβουλίου καὶ πὼς εἶχε ὅμως βγεῖ ἀπόφαση χωρισμοῦ τῆς περιουσίας πρὸς ὄφελος τῆς μητέρας μου, ἢ ὁποία εἶχε διατηρήσει, χάρις στὰ τεχνάσματα τοῦ νόμου καὶ τὴν ἔξυπνη ἀφοσίωση ἑνὸς συμβολαιογράφου, τὸ δικαίωμα νὰ κληροδοτεῖ κατὰ τὸ δοκοῦν.

Εἰδοποιηθήκαμε, λοιπόν, ὅτι ὑπῆρχε μία διαθήκη στὸ γραφεῖο ἐκείνου τοῦ συμβολαιογράφου καὶ προσκληθήκαμε νὰ παρευρεθοῦμε στὸ ἄνοιγμά τῆς.

Τὰ θυμᾶμαι ὅλα σὰν νὰ ἴταν χθές. Ἦταν μία μεγαλειώδης, δραματικὴ, εὐτράπελη καὶ ἐκπληκτικὴ σκηνή, ποὺ τὴν προκάλεσε ἡ μεταθανάτια ἀνταρσία τῆς νεκρῆς, ἢ κραυγὴ ἐλευθερίας, ἢ διεκδίκηση ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ μνήματος τῆς μάρτυρος ἐκείνης ποὺ εἶχε συνθλιβεῖ ἀπὸ τὰ ἦθη μας στὴ διάρκεια τῆς ζωῆς τῆς καὶ ποὺ ἔκανε, μὲς' ἀπὸ τὸ κλειστὸ φέρετρό τῆς, ἀπεγνωσμένη ἔκκληση γι' ἀνεξαρτησία.

Ἐκεῖνος ποὺ πίστευε πὼς ἦταν ὁ πατέρας μου, ἓνας χοντρός, αἱματώδης ἄντρας ποὺ ἔδινε τὴν ἐντύπωση χασάπη, καὶ τ' ἀδελφία μου, δύο στιβαροὶ νέοι, εἴκοσι καὶ εἴκοσι δύο ἐτῶν ἀντίστοιχα, περιμέναν καθισμένοι ἤσυχια. Ὁ κύριος Ντὲ Μπουρνεβάλ, ποὺ εἶχε κι αὐτὸς προσκληθεῖ νὰ παρευρεθεῖ, μπῆκε μὲσα καὶ κάθισε πίσω μου. Ἦταν σφιγμένος στὴ ρεντιγκότα του, κάτωχρος, καὶ δάγκωνε κάθε τόσο τὸ μουστάκι του ποὺ εἶχε κάπως γκριζάρει πιά. Ἀναμφίβολα ἀνέμενε ὅ,τι θὰ συνέβαινε.

Ὁ συμβολαιογράφος διπλοκλείδωσε τὴν πόρτα κι ἄρχισε τὴν ἀνάγνωση τῆς διαθήκης, ἀφοῦ προηγουμένως ἀνοίξε ἐνώπιόν μας τὸ φάκελό τῆς, ποὺ εἶχε σφραγιστεῖ μὲ κόκκινο βουλοκέρι, ἀγνωόντας τὸ περιεχόμενό τῆς.

Ξαφνικὰ ὁ φίλος μου σώπασε, σηκώθηκε πάνω καὶ πῆγε νὰ πάρει ἀπὸ τὸ σεκρετέρο

του ἑνα παλαιὸ ἐγγραφο, τὸ ξεδίπλωσε, τὸ ἀσπάστηκε γιὰ πολὺ καὶ συνέχισε:

Νά ἡ διαθήκη τῆς πολυαγαπημένης μου μητέρας:

«Ἡ κάτωθι ὑπογεγραμμένη Ἄν-Κατρίν-Ζενεβιέβ-Ματίλντ ντὲ Κρουαλύς, νόμιμη σύζυγος τοῦ Ζάν-Λεοπόλντ-Ζοζέφ-Γκοντράν ντὲ Κουρσίλ, ὑγιῆς σωματικὰ καὶ ἔχουσα σώας τὰς φρένας, ἐκφράζω ἐδῶ τὶς τελευταῖες ἐπιθυμίες μου.

» Ζητῶ κατ' ἀρχὰς συγγνώμη ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὸν ἀγαπημένο μου γιὸ Ρενέ γιὰ τὴν πράξη στὴν ὁποία θὰ προβῶ. Θεωρῶ τὸν γιό μου ἀρκετὰ ὠριμο συναισθηματικὰ ὥστε νὰ μὲ κατανοήσει καὶ νὰ μὲ συγχωρήσει.

» Ὀλόκληρη ἡ ζωὴ μου ὑπῆρξε μαρτυρικὴ. Ὁ σύζυγός μου μὲ νυμφεύτηκε ἀπὸ πρόθεση καὶ ὕστερα μὲ περιφρόνησε, μὲ ἀγνόησε, μὲ καταπίεσε καὶ μὲ ἀπάτησε κατ' ἐξακολούθησιν.

» Τὸν συγχωρῶ, ἀλλὰ δὲν τοῦ ὀφείλω τίποτα.

» Οἱ δύο μεγαλύτεροι γιοί μου δὲν μὲ ἀγάπησαν διόλου, δὲν μὲ κακόμαθαν διόλου καὶ μόλις καὶ μετὰ βίας μου φέρθηκαν σὰν στὴ μητέρα τους.

» Ὑπῆρξα γι' αὐτούς, σὲ ὀλόκληρη τὴ ζωὴ μου, ὅπως ὀφείλα νὰ εἶμαι· δὲν τοὺς ὀφείλω πλέον τίποτα μετὰ τὸν θάνατό μου. Οἱ δεσμοὶ αἵματος δὲν ὑφίστανται χωρὶς συνεχὴ καὶ ἱερὴ καθημερινὴ στοργή. Ἕνας ἀγνώμων γιὸς εἶναι κάτι λιγότερο ἀπὸ ξένος· εἶναι ἔνοχος, γιὰτὶ εἶναι ἀνεπίτρεπτο νὰ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴ μητέρα του.

» Οἱ ἄντρες μ' ἔκαναν πάντοτε νὰ τρέμω, οἱ μεροληπτικοὶ νόμοι τους, οἱ ἀπάνθρωπες συνήθειές τους, οἱ αἰσχρὲς προκαταλήψεις τους. Δὲν φοβᾶμαι τίποτα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Πεθαμένη, ἀπορρίπτω ἀπὸ πάνω μου τὴν ἐπαίσχυντη ὑποκρισία· τολμῶ νὰ ἐκφράσω τὴ σκέψη μου, νὰ ὁμολογήσω καὶ νὰ ὑπογράψω τὸ μυστικὸ τῆς καρδιάς μου.

» Ἀφήνω λοιπὸν ὡς παρακαταθήκη ὀλόκληρο τὸ μερίδιό τῆς περιουσίας ποὺ ὁ νόμος μου ἐπιτρέπει νὰ κατέχω στὸν πολυαγαπημένο μου ἔραστή Πιέρ-Ζερμέρ-Σιμὸν ντὲ Μπουρνεβάλ, ὥστε στὴ συνέχεια αὐτὸ νὰ καταλήξει στὸν ἀγαπητό μας γιὸ Ρενέ.

(Αὐτὴ ἡ θέληση ἔχει ἐξᾶλλου διατυπωθεῖ μὲ πιὸ συγκεκριμένο τρόπο σὲ μία συμβολαιογραφικὴ πράξη).

» Καὶ ἐνώπιον τοῦ ὑπέρτατου Κριτῆ ποὺ μὲ ἀκούει, δηλώνω ὅτι θὰ εἶχα ἀναθεματίσει τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν ὑπαρξὴ ἐὰν δὲν εἶχα συναντήσῃ τὴ βαθιὰ, ἀφοσιωμένη, τρυφερὴ, ἀκλόνητη στοργὴ τοῦ ἔραστή μου, ἐὰν δὲν εἶχα καταλάβῃ στὴν ἀγκαλιά του ὅτι ὁ Δημιουργὸς ἔπλασε τὰ ὄντα γιὰ νὰ ἀγαπιοῦνται, νὰ ἀλληλοὑποστηρίζονται, νὰ παρηγοριοῦνται καὶ νὰ κλαῖνε μαζὶ τὶς ὥρες τῆς πίκρας.

» Οἱ δύο μεγαλύτεροι γιοί μου ἔχουν πατέρα τὸν κύριο Ντὲ Κουρσίλ καὶ μόνο ὁ Ρενέ ὀφείλει τὴν ὑπαρξή του στὸν κύριο Ντὲ Μπουρνεβάλ. Παρακαλῶ τὸν Κύριο τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς μοίρας τους νὰ θέσει ὑπεράνω τῶν κοινωνικῶν προκαταλήψεων τὸν πατέρα καὶ τὸν γιό του καὶ νὰ τοὺς κάνει νὰ ἀγαπηθοῦν ὡς τὸν θάνατό τους καὶ νὰ μὲ ἀγαποῦν ἀκόμα καὶ μέσα στὸ φέρετρό μου.

» Τούτῃ εἶναι ἡ τελευταία μου σκέψη καὶ ἡ τελευταία μου ἐπιθυμία».

Ματίλντ ντὲ Κρουλύς

Ὁ κύριος Ντὲ Κουρσίλ εἶχε σηκωθεῖ πάνω. «Εἶναι ἡ διαθήκη μιᾶς τρελῆς!» φώναξε. Ὁ κύριος Ντὲ Μπουρνεβάλ ἔκανε τότε ἕνα βῆμα πρὸς αὐτὸν καὶ δήλωσε μὲ δυνατὴ καὶ κοφτὴ φωνή. «Ἐγώ, ὁ Σιμὸν ντὲ Μπουρνεβάλ, δηλώνω ὅτι τὸ κείμενο ἐτοῦτο λέει τὴν καθαρὴ ἀλήθεια. Εἶμαι πρόθυμος νὰ τὴν ὑποστηρίξω ἐνώπιον οἰουδήποτε, ἀκόμα καὶ νὰ τὴν ἀποδείξω μὲ τὶς ἐπιστολές ποὺ ἔχω στὴν κατοχὴ μου».

Τότε ὁ κύριος Ντὲ Κουρσίλ προχώρησε πρὸς τὸ μέρος του. Πίστεψα πὼς θὰ ῥχιζαν νὰ γρονθοκοπιοῦνται. Στέκονταν ἐκεῖ, ὑψηλὸσωμοὶ καὶ οἱ δύο τους, ὁ ἓνας παχὺς κι ὁ ἄλλος ἀδύνατος, τρεμάμενος. Ὁ σύζυγος τῆς μητέρας μου εἶπε τραυλίζοντας: «Εἶστε ἄθλιος!» Ὁ ἄλλος πρόφερε μὲ τὸν ἴδιο ἔντονο καὶ ξερὸ τόνο: «Θὰ τὰ ποῦμε σὲ ἄλλο μέρος, κύριε. Θὰ σᾶς εἶχα ἤδη χαστουκίσει καὶ προκαλέσει ἀπὸ παλιὰ σὲ μονομαχία, ἂν δὲν νοιαζόμουν πάνω ἀπ’ ὅλα γιὰ τὴ γαλήνη, ὅσο ζοῦσε, τῆς κακόμοιρης γυναίκας, ποὺ τόσο πολὺ τὴν κάνατε νὰ ὑποφέρει».

Κατόπιν στράφηκε πρὸς ἐμένα: «Εἶστε υἱὸς μου. Θέλετε νὰ με ἀκολουθήσετε; Δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς πάρω μαζί μου, ἀλλὰ θ’ ἀσκήσω τὸ δικαίωμα αὐτό, ἐφόσον θελήσετε νὰ με συνοδεύσετε».

Τοῦ ἔσφιξα τὸ χέρι, δίχως νὰ τοῦ ἀποκριθῶ, καὶ φύγαμε μαζί. Ἦμουν, σίγουρα, κατὰ τὰ τρία τέταρτα τρελός.

Δύο μέρες ἀργότερα, ὁ κύριος Ντὲ Μπουρνεβάλ θὰ σκότωνε σὲ μονομαχία τὸν κύριο Ντὲ Κουρσίλ. Τ’ ἀδελφία μου τήρησαν σιωπὴ, ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ φρικτοῦ σκανδάλου. Τοὺς παραχώρησα τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας ποὺ μοῦ εἶχε ἀφήσει ἡ μητέρα μου, κι ἐκεῖνοι τὸ ἀποδέχτηκαν.

Πῆρα τὸ ὄνομα τοῦ φυσικοῦ πατέρα μου, ἐγκαταλείποντας ἐκεῖνο ποὺ μοῦ ἔδινε ὁ νόμος καὶ ποὺ δὲν ἦταν τὸ δικό μου.

Ὁ κύριος Ντὲ Μπουρνεβάλ ἔχει πεθάνει ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια. Ἀκόμη δὲν ἔχω παρηγορηθεῖ γιὰ τὸ χαμὸ του.

~~~

Ὁ φίλος μου σηκώθηκε, ἔκανε μερικὰ βήματα καὶ στάθηκε μπροστά μου, λέγοντας: «Ἦ νὰ λοιπόν! Λέω πὼς ἡ διαθήκη τῆς μητέρας μου εἶναι ἀπὸ τὰ ωραιότερα, τὰ πιὸ ἔντιμα καὶ μεγάλα πράγματα ποὺ μπορεῖ νὰ κάνει μία γυναίκα. Δὲ συμφωνεῖτε;»

Τοῦ ἄπλωσα καὶ τὰ δύο μου χέρια: «Μὰ καὶ βέβαια, φίλε μου».

---

* Τίτλος πρωτοτύπου: «Le Testament», *Contes et nouvelles*, I, Bibliothèque de la Pléiade, 1974, σσ. 620- 624.

Ἡ ἴδια μετάφραση δημοσιεύτηκε στὸ περιοδικὸ τὸ κοράλλι, τχ 10, Ἰούλ.-Σεπτ. 2016, σσ. 12-16.